

TALLINNA POLÜTEHNIK

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE, AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 2 (1301)

Reede, 13. jaanuar 1989

Hind 2 kop.

AASTAPILK

Ei ole paremaid, halvemaid aegu. On ainult hetki, milles viibime praegu. Mis kord on alanud, lõppu sel pole. Kestma jääb kaunis, kestma jääb kole.

Artur Alliksaar
(1923—1966)

1988. aasta pärast Kristuse sündi või siis, meie ajaarvamise järgi. Kuidas kellelegi parem tundub. Aasta nagu aasta ikka — 12 kuud, 366 ööpäeva, igas ööpäevas 24 tundi, igas tunnis 60 minutit, igas minutis 60 sekundit, igas sekundis kihutab Maa maailmaruumis edasi kaugelt üle kahekümne kilomeetri. Kosmilises plaanis kõik täpselt nii nagu ikka ja alati, ei mingeid vapustusi ega muutusi. Samas aga on see aasta vähemalt siinkirjutaja arvates tõesti eriline, pole olnud (minu elu jooksul) teist säärast ega sellesarnastki.

Eks igaühel meist ole selle aastaga seotud mitmeid erisuguseid isiklikke kogemusi ja mälestusi, kus on küllaga rõõmu ja nukurust, kordaminekuid ja ebaõnnestumisi, võite ja kaotusi... Elu on juba kord selline.

Draakoniaasta. Lisapäeva-aasta. Olümpia-aasta. 1988. aasta. Eks ole meie hulgas palju neid, kes hakkavad seda aastat teatava nostalgiaga taga igatsema, kuid samas võib arvata, et eks ole neidki, kel hiljem juba ainult numbrite kombinatsiooni 1988 nägemine hirmu- ja vihavärinaid seljale toob.

Arkamisaasta. Sel aastal teadustasime, et me oleme ikka veel olemas, et me oleme selsamal kohal, kus oleme olnud viimased neli viis aastatuhandat, avastasime, et meie juured on siia mulda sügavalt ja tugevalt juurdunud. Me nägime seda ja ütlesime, et tahame siia ka püsima jääda, oma keelt kõnelda ja omal meelel mõelda. Ja nende hulgas, kes meid kuulsid, oli neid, kes meid tervitasid ja oli ka neid, kellele see mitte ei meeldinud. Need, kes on meid aastate ja aastakümnete kaupa üritanud hävitada, küüditada, sulatada, lahustada, said šoki. «Te olete ikka veel alles! Kuidas see võimalik on? Kas me siis ei täitnud käsku nii hoolikalt kui võimalik?» Neile võiks

rahustuseks öelda: «Te tegite kõik, mis teie võimuses, kuid on midagi, mida ei saa murega ega maha tallata. Ja see on rahvas.»

Detsembri lõpus polnud me enam need, kes me olime jaanuari algul. Me tõusime üles ja ajasime selja sirgeks. Me hakkasime jälle laulma oma laule ja mõtlema oma mõtteid. Oli laulva revolutsiooni ning räuskava, nuudiga vehkiva kontrrevolutsiooni aasta. Ei mõistetud, ei tahtud mõista, et laul ja rõõmus meel on lõõ jaoks sootuks paremad kaaslased kui käsutamine, alkulmu põrnitsemine ja nuut. Ei saadudki mõista.

Mullu sündis Rahvarinne, sündis, sest ta ei võinud neis oludes sündimata jääda. Rahvas, kes on oma selja sirgeks ajanud, peab ju kokku hoidma, et teda jälle maha ei tallataks. Ja neid tallajaid juba jätkub. Mullu lahkus meie juhtkonnast õige mitu tegelast, kes olid end rahva silmis põhjalikult kompromiteerinud. Tahaks loota, et jäädavalt, et need rahva poolt põlatud ja vihatud enam kellelegi kurja ei saaks teha. Kui need lootused vaid täituksid!

Mullu saime endale uued juhid. Meil on Olemnõukogu, mis käitub nagu kohane parlamendile, on selline Presiidiumi Esimees, kes käitub presidendina. On ka asjalik Peaminister, tark ja mõistev parteijuht. On ka kaalukad Rahvaliidrid. Iga Rahvas väärib oma juhte. Nii meiega. Me saime tagasi oma rahuusvärvid, enam ei tekita võõrastust Tallinna suur vapp. Me saime tagasi ka väga tähtsa ja kaaluka osa oma ajaloost, saime tagasi ka selle ilmselt kõige verisemad ja traagilisemad leheküljed. Saime tagasi oma sangarid ja suurvaimud...

Võitude aasta. Vist pole ühelgi aastal siin, Maarjamaal niipalju deklareeritud, nii palju arvamus avaldatud, nii palju allkirju kogutud, nii tähtsaid seadusi vastu võetud... ja kehtetuks tunnistatud.

Uhinemise aasta. Vististi ei ole seni veel kunagi meid korraga nii palju koos olnud, kui 11. septembril Lauluväljakul. Ei ole veel kunagi varem kogu rahva südamed niivõrd ühes taktis lõõnud kui mullu sel suvel ja sügisel.

Oli ka lõhestamise aasta.

Sünnitati ju suure hoole ja vaevaga ka Interliikumine. Pärast liikumise sündi, kui tuli välja, et lapsuke niivõrd hädine ja hale on, tulid välja ka sünnitajad — see kurikulus ühendnõukogu. Tulid välja jarovoid ja šepelevitšid, kel pole sooja ega külma Eestist, kes õelalt vihkavad kõike, mis kuigivõrdki võib häirida nende rahulikku oleskelu preemiata ja rändpunalippude säras. Tulid välja need, kes laulu asemel pakuvad lööstimuliks nuuli ning IME asemel pakuvad lahkelt välja trellitatud aken-dega vagunid. MIKS? Nendesamade meeste taga on ilmselt ka see laimulaõiin, mis alles mõned nädalad tagasi vohas pea kõigi keskvaljannete lehekülgedel.

Aga ikkagi liitumise aasta, liitused arstid ja õpetajad, ka insenerid. Aasta lõpus tundis kogu maailm, et ei ole üksi ükski maa. Tulid ju Armeenia rahvale nende õnnetuses appi pea kõik rahvad, ka need, kel meie riigiga mingeid sidemeid ei ole.

Oli imeline, lummav aasta. Kõigest halvast hoolimata. Märjiti maha teetähised, öeldi välja seda, mis senini hingele oli kogunenud. Näüd tuleb teadvustada, et tegelikult on ju kõik alles ees. Me peame minema, julgelt ja püsti-päi, mööda seda teed, mille me enesele valisime. Meil peab nüüd ja edaspidi olema julgust võidelda nende asjade vastu, mida me muuta saame, küllaldaselt meelekindlust leppida nende asjadega, mida me muuta ei saa — ja mis kõige tähtsam — meil peab olema piisavalt tarkust, et nende asjade vahel alati vahet teha.

Teotaheteliste ja sisukat aastat kõigile.

TÖNU TOMBERG
Aastavahetusel 1988/89.

***

Meil liidus olema peaks hea, et me palju mõtlema ei pea, ja kui me tegema peaks vea, eks Moskva asjad korda sea.

Meil kartul Moskvas hoiul on ja suveräänsus ka. Nii hästi Moskvas hoiul on, et kätte me ei saa.

Aga meie tah' me kartulit ja suveräänsust ka ja teha omi võigaid üle terve Eestimaa!

REIN TAAGEPERA
Linnahallis, 22. detsember 1988.

Foto: H. PUTK.

4. jaanuaril külastas California Ülikooli professor, politoloog R. Taagepera TPI-d. Ta tutvus TPI õppetöö korraldusega, raamatukoguga ja mõnede õppelaboratooriumidega.

Külastati Glehni lossi ning lõunastati TPI sööklas, kuigi oli reserveeritud lõunalaud restoranis «Kännu Kukk». «Välja võitlesin,» kommenteeris prof. R. Taagepera ise. Lõuna meie sööklas maitses kuuldavasti hästi.

Professor Rein Taageperaga vestlesid TPI prorektorid prof. V. Mikkal ja prof. I. Kleis, tema saatjaks oli dots. H. Paalberg. Vestlus puudutas edasisi koostöö võimalusi Välis-Eesti tehnikateadlastega.

ARMAS EESTI RAHVAS

JA TEISED TUBLID EESTIMAALASED

nii alustas Rein Taagepera tavapäraselt esinemisi sünnimaal aastavahetusel 1988/89. oma 18 päeva vädanud külaskäigul. Kui palju kordi tal siin üles astuda tuli, ei tea, igatahes küündis see arv inimvõimete piirini või pisut üle selle. Viimase viiel päeval kurtis prof. Taagepera väsimust, aga polnud kuulda, et ta sellepärast ühegi kohtumise ära oleks jätnud. Ja ruumid olid ikka täis, mahtus neisse siis kümneid, sadu või tuhandeid kuulajaid; küsimusi sadas nagu küllusesarvest. Nii jantastilist populaarsust pole minu teada veel ühelgi sünnimaal külastanud väliseestlasel olnud. Muidugi aitasid seda üles kiitma R. T. eelnevad esinemised raadios ja trükisõnas, mis olid otsekui paisu tagant valla pääsenud. Kaasa aitas ilmselt ka kaua põlu all olnu oreool, kusjuures põlu all on R. T. olnud nii välis- kui sise-eestlaste mõjukates s. o. konservatiivsetes ringkondades. Ja mitte üks ega paar, vaid paar-kolmkümmend aastat! — Populaarsuse sisim põhjus on siiski muus: poliitiline olukord Eestmaal ja NSVL-s on nii komplitseeritud, ühtaegu ohtudest ja soodsatest võimalustest rase, et seestpoolt kainet hinnangut anda ja arukaid tegutsemisviisi valida on üpris raske. Meie poliitilised jäsemed on viimase poolsajandi põnnistuste tulemusel täiesti atrofeerunud. Viimane aasta on andnud küll käimaõpetamise intensiivõppuse, aga heade nõuannete kargud kuluvad veel mõlema kaenla alla ära. Rein Taagepera isik sobis nõuandjaks suurepäraselt: polito-

loogi ja valimissüsteemide ekspertina oskas just tema praeguse hetke probleemipundart lahti harutada. Tema sisemine valmisolek sünnirahvaga suhelda, meid ära kuulata, kritiseerida ja nõustuda tegi südame soojaks. 44 aastat sunnitud eemalviibimist kodumaast ei olnud teda muutnud neutraalseks võõramaalaseks, kõik need aastad on ta mentaalselt olnud meiega. Nii kirjutistes kui kohtumistel kasutab ta tihti mitte «teie», vaid «meie» vormi! Sealjuures on ta Kanada kodanik, kes juba 26 aastat elab-töötab USA-s. Hämmastavalt elav ja loomulik on tema identiteet tunne oma rahvaga, ei mingit võõrandumist. See annab ootust, et aastate pärast, ku meilgi siin on harmooniline demokraatlik ühiskond, võivad siinsed mitte-eestlastest professorid oma rahvaste juurde minna sama hea missiooniga — kui need rahvad siis vaid alles on. Võibolla just isiklik kogemus vabast, avatud, loomulikust, võõrandumata inimesest kui demokraatliku ühiskonna saavutusest oligi ülim, mida Rein Taagepera oma lähikese siinviibimisega meile anda sai? — Ometi peaks temalgi korralik taak saatusest tingitud marginaalsust olemas ikkagi neli viiendikku elust mitme keele ja kultuuri koosteksisteerimise sunni all elatud? — Aga tundub, et marginaalsus on asi, mis tugevaid natuure üksnes rikastab. Meie siin kaldume esimesel võimalusel isikukultusse. Kas ei räägi sellest ka faktid, et R. T.-le on pakutud juba nii Tartu Ülikooli rektori kui ka

KKI direktori kohta, nüüdsama küsiti ka, kas ta nõustuks kandidaerima NSVL Rahvasaadikute Nõukogusse. Muide, üheleegi pakkumisele pole, R. T. lauseitavat vastust andnud, kuigi ta oma siatulekut kuigi otstarbekaks ega tõenäseks ei pea. Ta arvab, et suurimat kasu saab ta oma rahvale tuua neutraalse eksperidina, mitte kohaliku funktsionäärina teotseades. Tal on tuline õigus, vähemalt seni kestvas olukorras.

Simpmaatne, mis siis et harjumatu, oli kuulda, kuidas R. T. oma abikaasa Marega skautide ja gaidide laagrite ranget korra eirates tuttavaks oli saanud. Muide, Mare Taagepera saabub mõne kuu pärast Tallinna fosforiidinõupidamisele (ta on keemik). Praegu pidi ta võitlema California haridussüsteemi allakäigu (sic!) vastu. Mare Taagepera on kirjutanud ka naiste olukorras NSVL-s — huvitav, mida?

Valus oli kuulda R. T. muljeid kunagisest kodutalust. Hooned seisavad, seal elatakse, aga endist kodu enam ei tunne. R. T. käis otsekui maastiku matustel — kanagine maastik oli täiesti hävinud. Väikeste põldude, künkaste ja metsasalude asemel on nüüd ameerika preeria või ukraina step — tšhususe nimel? Terves Euroopas ei olevat selliseid põlde, üksnes Itaalias Po jõe tasandikul võivat midagi ligilähedast näha — see EI olevat tšhus. Maa arengu suhtes ei olnud R. T. liiga pessimist: kui hakatakse oma toodangut müüma turuhindadega, on Eestilgi Soomega sarnaseid tulevikuväljavaateid.

Rein Taageperalt kui maailma näinud, keemiat, füüsikat ja politoloogiat õppinud, valimissüsteeme uurinud, ajalugu ja jumal teab mida veel kõike harrastanud inimeselt oodati selgeltnägemist ajas ja ruumis, igas suunas. Tema ise end üle ei hinnanud, paras annus enesirooniati oli kõigis ta esinemistes. (KKI direktori kohale kandideerimise ainsaks põhjenduseks nimetas 10-realist artiklit «Keeses ja Kirjanduses»!) Loodetavasti on lehelugejad kuulnud prof. Taageperalt 4. jaanuaril TPI puupüsti täis aulast või kusagil mujal. Sellepärast luban endale väikese subjektiivse valiku tema mõtteavaldustest — nende viie esinemise põhjal, mida mul õnneks kuulata. Valikuid saaks teha mitu, kõik mõnevõrra erinevad, sest eks igaüks kuule ja jäta meelde erinevalt. Ka üht ja sama.

— Kas eestluse motiivid on poliitilised või majanduslikud? — Nii poliitika kui majandus on vahendite kategoorias, eesmärk on KULTUUR. (Siin ja edaspidi sõrendus minult. — A.-M. H.)

— Kas meil tasub pürgida maailmataseme poole? — Tuleks korras hoida oma MÕJU-TEGEMISE AJU, mitte trennida JÄRELETEGEMISE-LIHASEID. Haval ei tehtud portugali kitarri kehva koopiat, vaid sootuks uus pill — ukulele. Las maailm teeb seda järele! — Aine mõtlemiseks.

— Miks üks rahvas peab olema segunev, kui ta ei taha olla hääbuv? — Ma ei väida seda ettekirjutuslikult, aga me oleme seda olnud aastatuhandeid. Meil on OMA see viis, kuidas võõrad komponendid on üheks tervikuks pandud. Võõrsil me kaotame inimesi kogu aeg, seal eestlus ei püsi. Me peame SIIN nii aktiivselt kui võimalik eestluse integreerima teisi inimesi. Osa neist on ju nõus, kui meie nõus oleme. (Ma olen sellega harjunud, et mind mõnikord alles 30 aastat hiljem mõistma hakatakse.) — See küsimus kordus õhtust õhtusse, oli näha, et ta on kuulajatele üks valusmaid. Astuti isegi teravalt R. T. vastu välja: meil olevat migratsioon ammu ületanud optimumi piiri, me ei suuda nii suurt massi integreerida, on tekkinud olukord, kus eesti ühiskond

kipub võõrast osist «välja oksendamata».

— Miks kirjutate raamatu Jüri Kukest? — Tema surm puudutas mind väga — kui näide inimesest, kes sai surma palju aega peale Stalini massterrori lõppu. 10 000 surma on üks nelja nulliga, üks surm on tragöödia. SEE OLI MÄRK, ET STALINISM EI OLE MITTE MÕÖDAS.

— Kuidas suhtute MKS-i? — Muinsuskaitse Selts kui vormilt mittepoliitiline on sobiv läbikäimiseks väliseestlastega. Väliseestlased kutsuksid toetada ERSP-d, Rahvarinne on enamuse meelest täitsa kommunistlik.

— Kas Eestimaale on Rahvarinnet kui KP ripatsit üldse vaja? — Meile on vaja IGASUGUSEID RÜHMITU-SI: Rahvarinnet, Rohelisi, Muinsuskaitset, ERSP-d ja Interliikumist. Kui IL tunded poleks poliitiliselt organiseeritud, jääks üle ainult rusikavõitlus tänaval.

— Mis küsimused huvitasid interindlasi? — See kõlab nii, nagu oleksin käinud Nuubias lõvijahil — kuidas Nuubias ja lõvid olid? Kas olid lõvid või kassid? — Nemat olid huvitatud OMA vaadete esitamisest.

— Mis on saanud ERSP memorandumist ÜRO Peaasambleele? — Oletan, et ta on kohale jõudnud, arvan, et teda ei võeta arutusele, kui vähegi mõõda pääseb.

— Poliitikas järgitakse muga-vaid või piiratud ebamugavusega rahvusvahelise õiguse norme. Kui nad muutuvad ebamugavaks, siis nad tühistatakse.

— 16. novembri otsustega andis Eesti Ülemnõukogu illegitiimne koosseis Eesti elanike suhtes teatud legitiimsuse — nad käitusid rahvaesindajatena.

— NSVL uus valimisseadus on SUUR TAGASAMM DEMOKRAATIAST möödunud sajandisse või Franco & Mussolini poole. Oleks vaja olnud jääda eelmise valimisseaduse juurde ja lubada vabalt kandidaate seada.

— Igal valijal võiks olla hääliruu või mandaatide arvust. Sellise süsteemi kasutamisel oleks RR Rahvalikokku sattunud mõnevõrra rohkem venelasi ja maakotade inimesi.

— Ühe mandaadiga ringkonnad teravdavad rahvussuhteid, ringkonnad oleksid tingimata pidanud olema mitmemandaadilised.

— Kas poleks õigem, et Eesti kodanikud ei võtaks üldse osa NSVL Rahvasaadikute Nõukogu valimistest, et me neid boikoteeriksime? Oleme magunii hüüdjä hääli kõrbes. — MITTE MINGIT POSITSIOONI EI TOHI ÄRA ANDA VÕITLUSETA! Rahvasaadik Moskvas püsi-va parlamendi puhul pole mitte vaikne soome-ugri lammas, kes hääletab poolt või surub lõuapärad kokku ja hääletab vastu. Parlamendi nimigi ütleb, et see on RÄÄKIMISE KOHT. Saadik lasub oma häält kuulda nii tihti kui võimalik. Ta ei pea mitte andma, vaid tegema häält.

— Eesti Vabariigi kultuuri-autonoomia oli väga ulatuslik, seda esitatakse nüüdki tihti kui ületamatut eeskujut, kuidas vähemuste küsimust õiglaselt lahendada. See on see Eesti Vabariigi pärand, mida me peaksime väga kalliks pidama.

— Kui palju inimesi küüditati 1949. aastal Eestist Siberisse? — Laasi on iseseisev ja aus ajaloolane, tema andmeid 20 000, mõned väliseestlased võtavad laest 120 000, minu arvestuste kohaselt on see arv kusagil 20 ja 60 tuhande vahepeal.

— Kui palju NSVL majandusel praegu veel põhjust puudu on? — Ma loodan, et me kunagi ei näe, kui palju hullumeaks ta minna võib. Võib tekkida absoluutne anarhia, igasugu rängalt relvastatud banded (nagu HIINAS peale 1911. a.

revolutsiooni), ilma et ükski piirkond saaks neid pidama. Katastroofid on väga mitte-ennusutatavad asjad, ei oska päästevõid soovitada.

— Kas meil Eestis seda pere-stroikat liiga kiiresti ei aeta? — Kui on liiga kaua kodus viivitatud ja lennuki lähteage hakkab lähenema, siis on vaja kiirustada, et lennukile jõuda. Aga mitte nii palju, et hospidali sattuda.

— Tänu laulu ja lipu emotsionaalsele laengule tegi EMS midagi, mis kestaks 40 aastat. Vee alla vajutatu oleks nagu saanud tõusta ja kopsutäie värsket õhku haarata.

— On olemas pingerida staatus-tust: Eesti oblastina unitaarriigis, liiduvabariigina liitriigis, rahvademokraatiamaana Ungari staatuses, ja täiesti iseseisva riigina, kus komparteil pole teiste ees eeliseid. MIDA ENAM SOOVITAVUS KASVAB, SEDA ENAM TEOSTATAVUS KAHANEB. Valige oma tasakaal.

— Kuidas hindate oma esinemist Linnahallis? — OLIN OMA RAHVA HULGAS. MUL OLI HEA OLLA. SEE TUNDUS UNENÄONA.

A.-M. HALLIK

SÕJALISE ETTEVALMISTUSE LÄBIVÄÄRIMISE NÕUDEIST TPI ÜLIÕPILASTELE

NSVL Kaitseministeeriumi ja NSVL Kõrg- ja keskerihariduse ministeeriumi ühiskäskkirjast 080/06 C, 1983. a. lähtudes kehtestati TPI käskkirjast 1983. a. lähtudes kehtestati TPI käskkirjaga nr. 170, 17.04.86. a. nõuded üliõpilaste riietuse ja välimuse kohta õppetööl sõjalises kateedris.

Üliõpilaste foorumil 06.05.88. a. sõjalise kateedri, rektoraadi ja dekanatide esindajate osavõtul otsustati üldmääratud käskkirjaga püstitatud nõudeid vähendada, mis vormistati instituudi käskkirjaga nr. 203, 07.06.88. a. väljavõte sellest käskkirjast:

KÄSIN:

1. Annulleerida käskkirja nr. 170, 17.04.86. a.
2. Kehtestada, et õppetöö peavad üliõpilased olema riietatud korrektselt, puhtalt ja kandma korrastatud seengut.
3. Riietustel, õppustel tehnikaga ja väliõppustel kindlustab sõjaline kateeder üliõpilased eririietusega.
4. Sõjalisel kateedril käesolev käskkirja teatavaks teha kõikidele sõjalise õppuse läbiväärimise üliõpilastele.

Rektor

B. TAMM

TÄIENDAVALT TEATAME.

21.12.88 saabusid instituuti Balti Sõjaväeringkonna ülema asetäitja vastused kõrgkoolide üliõpilaste poolt esitatud küsimustele. Refereerime neid siin mõningate ebaoluliste kärbetega.

Küsimus: «Miks võetakse I-II kursuse üliõpilasi armeesse aega teenima?»

Vastus: Vastavalt üldise sõjaväekohustuse seadusele peavad Nõukogude Liidu meessoost kodanikud läbi tegema tegelikult sõjaväeteenistuse NL relvajõududes. Praegusest rahvusvahelisest olukorras lähtudes ei saa üliõpilasi vabastada sellest kohustusest.

Küsimus: «Kas on oodata sõjalisele õpetusele ettenähtud tundide vähendamist ja sõjaväeteenistuse läbiteinud üliõpilaste vabastamist sõjalisest ettevalmistusest?»

Vastus: 1. septembrist 1989. a. on sõjalise ettevalmistuse mahtu vähendatud 100 tunni võrra ja moodustab 350 tundi. Mis puutub küsimuse teise poole, siis sõjalisest ettevalmistusest vabastatakse need demobiliseeritud, kel on vähemalt noorem-

leitnandi auaste ja need, kes tervislikel põhjustel on kõlbulikum mitteriivilisteks õppusteks. Kõik ülejäänud üliõpilased, kes taotlevad kõrgemat haridust peavad läbi tegema sõjalise ettevalmistuse leitnandi auastme saamiseks.

Küsimus: «Miks ei ole sõjalises kateedris loengute vabakülastust, nagu see on teistes kateedrites. Arvame, et sõjalise ettevalmistuse hinne ei tohiks mõjuda stipendiumile ja diplomi saamisele?»

Vastus: Loengute vabakülastust ei saa rakendada, kuna õpitakse tundma teatud kindlat tüüpi sõjatehnikat ja kasutatakse erialast kirjandust, mis on olemas vaid sõjalises kateedris.

Sõjalisel kateedril on samad õigused, mis teistel kateedritelgi ebaedukate üliõpilaste suhtes, mingeid privileege ei ole.

Küsimus: «Paneme ette viia sõjaline ettevalmistus läbi ainult neljandal kursusel ja lõpetada see õppekogunemistega väeosades.»

Vastus: See sõltub rektori ja instituudi nõukogu otsusest.

Küsimus: «Paneme ette likvideerida sõjalises kateedris üliõpilaste rakendamise toimkondades (korrapidajad jne.), poliitõppused, iseseisev ettevalmistus, rivistus õppuste alguses. Vähendada nõudeid üliõpilaste välimuse, riietuse kohta.»

Vastus: Kuna sõjalises kateedris on palju sõjatehnikat, aparate ja erialast kirjandust on vaja sõjalise õppuste päevadel välja panna toimkond (korrapidaja jne.). Samuti on see vajalik puhutuse ja korra hoidmiseks. Kui instituudi juhtkonnal on võimalus kasutada selleks palgalist tööjõudu, siis saab üliõpilased sellest vabastada.

Lisame: TPI-l need võimalused praegu puuduvad. Poliitõppuste vajadus langeb siis ära, kui teaduskondades on see töö vajalikul tasemel.

Iseseisev töö on vajalik paljuaastaste kogemuste põhjal. See nõue on seadustatud ka sõjalise kateedri põhimääruses.

Lisame: Meie instituudi sõjalises kateedris on iseseisva töö maht viidud miinimumini, vaid tööks erialakirjanduse ja tehnikaga. Rivistus õppuste alguses on ära muudetud.

Küsimus: «Millised on võimalused sõjalise ettevalmistuse läbiviimiseks emakeeles (rahvuskeeles)?»

Vastus: Niisugust võimalust ei ole. Meie armee on sisuliselt internatsionaalne. Kõik määrused, õpikud ja juhendid antakse välja ainult vene keeles ja teistesse keeltesse ei tõlgita. Kogu asjaajamine toimub armees samuti vene keeles. Sõjaline õppus kõikidel taseidel toimub vene keeles.

Küsimus: «Mitte kutsuda kõrgkooli lõpetajaid Nõukogude Armeesse aega teenima ohvitserina.»

Vastus: 1989. a. alates kutsutakse kaheks aastaks armeesse ohvitserina aega teenima vaid neid kõrgkoolide lõpetajaid, kes ei ole varem läbi teinud ajateenistust NL relvajõududes.

MÄRKUS: Rektori kohtumisel üliõpilaskoostöötajate küsimus, nagu oleks sõjalise kateeder teinud ettepaneku sõjaväelaagri asendamiseks stažeerimisega tegevvaes rühmakomandöri-na. Sõjalise kateedri ülem selgitab, et taolised jutud on alusetud.

U. VIIK
Õppe-metoodikavalitsuse juhataja

KÕRGKOOLES ÜHISKONNATEADUSTE ÕPETAMISE PERESTROIKA PÕHISUUNAD

14. detsembril 1988. a. viis NLKP KK koos Riikliku Hariduskomiteega läbi ühiskonnateaduste akadeemilise ja kõrghariduse esindajate nõupidamise Poliitbüroo määruse ühiskonnateaduste õpetamise perestroikast ettevalmistamise raames. Nimetatud nõupidamise eelnes NSVL Riikliku Hariduskomitee aktiivne töo. Riikliku Hariduskomitee ühiskonnateaduste õpetamise osakonna ja juhtivatest ühiskonnateadlastest loodud komisjoni ühiste jõupingutustega töötati välja «Ühiskonnateaduste õpetamise perestroika põhisuunad haridussüsteemis» projekt. Laiale üldsusele sai projekt teatavaks päev enne nõupidamise avamist. Iga osavõtja sai nimetatud dokumendi, mille arutelu oli planeeritud üliõpilaste istungi töös.

Projekti sisu kandis istungil ette Riikliku Hariduskomitee esimehe asetäitja G. F. Kutsev. Ta rõhutas, et ühiskonnateadused elavad üle kriisi. Ühiskonnateaduste õpetamise täiustamise programmi positiivses osas rõhutas prof. Kutsev vajadust kõigepealt ümber kujundada ühiskonnateaduste õpetamise sisu järgmiste printsiipide alusel:

- ◆ humaniseerimine
- ◆ teoreetiliste väidete põhjendatuse tõstmine, reaalselt ajaloolist protsessi arvestades
- ◆ ühiskondliku arengu protsesside uurimine tänapäeva maailma vastastikuse sõltuvuse ja terviklikkuse internatsionaliseerimise tõstmise kontekstis.

Ühiskonnateaduste kursuse järgmistest osadest: õpetamise struktuur moodustub

- ◆ rahvusvahelise kommunistliku ja töölisisikuumise ajalugu
- ◆ NLKP kommunistliku ja töölisisikuumise ajalugu ning NLKP ajalooline kogemus
- ◆ marksistlik-leninlik filosoofia
- ◆ poliitiline ökonomia
- ◆ teaduslik sotsialism — marksistlik-leninliku sotsioloogia ja politoloogia alused, õiguse sotsioloogia, sotsiaalpoliitika alused.

Otsuse ühiskonnateaduste kursuse õpetamise konkreetse sisu ja struktuuri kohta võtab vastu instituudi õpetatud nõukogu, arvestades kõrgkooli profiili ja teaduslik-pedagoogilise kaadri ettevalmistamise tasest.

Järgnenud diskussioonis rääkis Viinuse Ülikooli filosoofia kateedri juhataja R. Pavelenis keerulisest olukorras seoses tudengitepoole ühiskonnateaduste boikotiga. Ta toetas ühiskonnateaduste õpetamise kardinaalsemat reformi. Mis puutub Leedusse, siis pidas ta vajalikuks viia filosoofia kursusesse religiooniteaduse eriharu, milles anda teadmisi kirikudogmadest neid teaduslikult kritiseerides.

Diskussioonis NLKP ajalugu puudutavad sõnavõtjad olid nimetatud kursuse säilitamise poolt argumenteerides seda:

- ◆ laia üldsuse kõrgendatud huviga ajaloolise teadmise vastu ning tänapäeva tingimustes pole ei poliitiliselt ega didaktiliselt õige aine sisu muuta
- ◆ NLKP ajaloolist kogemust tuleb fundamentaalsemalt uurida, toetudes maailma revolutsiooniliste protsesside teooriale ja ajaloolisele. NLKP ajaloo kursuse ei tohi olla vastandatud rahvusvahelisele kommunistlikule ja töölisisikuumisele.

Istungi tulemused võttis kokku NLKP KK teaduse- ja õppeasutuste osakonna juhataja asetäitja V. I. Rjabov. Oma sõnavõttu ta rõhutas, et moodustatud NLKP KK Poliitbüroo komisjon eesotsas M. S.

Gorbatšoviga vaatab läbi kõik ühiskonnateaduste õpetamise täiustamiseks tehtud ettepanekud, arvestades haridustöötajate üleliidulise kongressi ühiskonnateaduste-delegaatide arvamusi. Veebruaris planeeritakse vastu võtta vastav määrus. Seekordne nõupidamine oli ettevalmistavaks etapiks antud määruse läbitöötamises.

V. Rjabov nõustus diskussioonist osavõtnutega selles, et reformi projekti kriitiline osa oli rohkem põhjendatud kui konstruktiivne. NLKP ajaloo ja teadusliku kommunismi kursuste sisu muudatuste kohta pealt seisis V. Rjabov kompromisspositsioonil, öeldes, et ta mõistab ühiskonnateaduste õppejõudude muret NLKP ajaloo ja teadusliku kommunismi autoriteedi languse pärast. Kuid siin peame arvestama ka reaalsusega, jätkas ta, — ühiskonnateadlaste põhikontingent ei ole võimeline lühikese aja-aga üle minema uute distsipliinide õpetamisele. See dikteerib eesmärgikohaseid üleminekutappe perestroika järjepidevaks juurutamiseks ühiskonnateaduste õpetamisele.

V. PAROL
ühiskonnateaduste
teaduskonna dekaan

* RIIGIEKSAMIST!

Vestlusest majandusteaduskonna tudengitega vahetatult pärast nende riigieksamit marksismis-leninismis (4. jaan. 88).

Kas te jõudsite kõik küsimused läbi vaadata?

— Kõigele sai pilk peale visatud. See, mida sa ei usu, see ei jää niikuinii ka meelde.

— Küsimuste maht oli suur. Teadusliku kommunismi küsimusi näiteks nelikümmend. Aga see on petlik. Kui õppima hakkasin, tundus, et ei jõua. Pärast sain aru, et paljud küsimused on koha peal improviseeritavad, näiteks, teaduslikus kommunismis küsimus perekonna- ja blmesuhetest.

Kas konsultatsioonides käisite?

— Konsultatsioonid olid küllaltki kasulikud. Meil, näiteks, olid G. Hazaku soovitusel täiesti asjalikud.

Mida on teil öelda komisjoni kohta?

— Meil oli maailma parim komisjon — G. Hazak, V. Külaots, I. Soidra, A. Ruusmann, T. Lutškovski. Kõiki õppejõude me teadsime, teinekord võivad olla täiesti võõrad inimesed.

— Ohkkond eksamil ja kahanded olenevad komisjonist. Meil oli täitsa arukas komisjon. TK-1 olid eile üle pooltel kolmed (õeldi, et poliitilise ökonomia pärast). See-eest TE-1 olid neljad-viied.

Kas see hinne on teile tähtis?

— Kui oleks eriala kolme saanud, siis oleks piinlik, aga see eksam...

— Ükskõik, mis hinde saan. Minu edasist elu see ei mõjuta.

— Need, kes pürgivad kiitusega lõpetajateks, neile on see hinne muidugi tähtis. Siin pole mõju ta ka.

Kas teil on küsimuste koha pealt pretensioone?

— Ermem olid küsimused kõik koos algahhikatega, nüüd mitte. See oli kergendav.

Mida te soovitsite järgmistele riigieksamitegijatele?

— Meile öeldi, et järgmised ei tee võib-olla sellist komplekseksamit.

— Soovitan lugeda ajalehti-ajakirju. Nende põhjal võib peaaegu terve eksami ära teha. Muidugi, filosoofia ja kapitalismi poliitiline ökonomia nõuavad konkreetseid teadmisi.

— Ajalehti-ajakirju saab koha peal kasutada, kui ise kaasa võtab. Ka XXVII kongressi materjalid on täiesti kasutatavad.

— Pole mõtet õppida seda, mida sa tead, et on võimalik programmist saada.

TI diplomandidega vestles
KARIN TATUNTS

SUUNAMINE...

AUTOMAATIKA- TEADUSKONNAS

töölusuunamisel üllatusi ja erilisi probleeme ei olnud. Välja arvatud üks eesti keelt mittevaldav tütarlaps, said kõik 1990. aastal lõpetavad noorspetsialistid teada oma tulevase töökoha, Erinevalt möödunud aastast suunamises torakas silma üleliidulise alluvusega ettevõtete suur huvitatus meie lõpetajatest.

Ei oska hinnata, kuid võrd riiklik jaotusplaan peegeldab ettevõtete tegelikke vajadusi ja kas plaani tingimusteta täitmine on hea või halb. Riikliku plaani täitis teaduskond üllatavalt suureprotsendiliselt, küll aga jäid rahuldumata paljude ettevõtete plaanivälised taotlused. Samal ajal sagenevad juhud, kus ettevõtte hiljem loobuvad neile plaanikohaselt suunatud noorspetsialistidest. Ettevõtteid karistada ei saa, eraldatatakse uued plaanilised kohad. Üliõpilase saatust ettevõtet ei huvita. Eriala kateedrid muidugi aitavad töökohti leida, aga see ei ole väljapääs.

Praegune suunamisaaeg, neljanda kursuse sügissemester, rahuldab teaduskonda.

J. VÖRK
automaatikateaduskonna
dekaan

EHITUSTEADUSKONNA

muidu sujuvalt kulgenud suunamisel esines vaid raskusi eesti keelt mittevaldavate üliõpilaste kohtadele määramisel. Tööstuse- ja tsiviilehituse eriala 47st lõpetajast olid 25 stipendiaadid. Siin viidi üks suunamine üle 1989. a., kuna organisatsioon loobus.

Sooja- ja gaasivarustuse ning ventilatsiooni eriala viiest lõpetajast (2 stipendiaati) jäi üks suunamata, kuna ta ei vallanud asutuses kasutatavat keelt.

Veevarustuse ja kanalisatsiooni 10st lõpetajast (stipendiaate 7) viidi kolme lõpetaja suunamine üle 1989. a. samuti keele mittevaldamise tõttu.

Autoteede ja lennuväljade ehituse eriala 15 lõpetajat (7 stipendiaati) said kõik oma kohad.

ENERGEETIKA- TEADUSKOND

AV — Elektrisüsteemid ja -võrgud eriala suunamisplaanis oli 16 kohta — lõpetajaid 20. Üks üliõpilane jäi suunamata, kuna ta keeldus pakutavast asutusest (MVD). NSVL Energiaministeerium loobus suunatavat eesti keele mittevaldamise tõttu.

AO — Tööstusliku soojus-energeetika erialal oli plaanilisi kohti 17 — lõpetajaid 18. Kolm kohta jäi täitmata keele mittevaldamise ja elamispiinna puudumise tõttu. Metsaministeerium loobus taotlusest.

AA — Tööstusautomaatika ja elektriajamid. Täitmata jäi kaks kohta lõpetajate puudumise tõttu. Siseministeerium loobus taotlusest ühele kohale juba varem.

AK — Määrdate allmaakaevandamine. Plaanilisi kohti oli 9 — lõpetajaid 4. Lõpetajatel oli valikuvõimalus.

KEEMIA- TEADUSKONNA

1990. a. lennu riiklik suunamine möödus tavapäraselt, kuid mõningaid ääremärkusi on võimalik siiski teha.

Forkab silma mõningane ebahühtlus erialade lõikes asutuste poolt välja pakutud noore spetsialisti esimese palga suhtes. Aritmeetilised keskmised olid: KA — 102.36; KM — 158.63; KO — 149.58; KÜ — 134.74. Üldpilti kohati parandab märkus «+preemia». Tundub, et «Tallinna Polütehnik» võiks algatada mõttevahetuse teemal «Noore spetsialisti elatusmiinimum», mis kontsentreeritud kujul peaks jõudma «suurde» ajakirjandusse. Kas siin ole viimati probleem, mis

peaks huvitama üliõpilasemeti-ühingut?

Suunamise aeg — 7. semester sobib hästi neile erialadele, kus toimub spetsialiseerumine. Arvestades aga perekondlikest asjaoludest tingitud arvukaid ümbersuunamisi, võiks osadel erialadel riiklik suunamine olla ka 9. semestril.

T. KAPS keemiateaduskonna dekaan MAJANDUS- TEADUSKONNA

Üliõpilaste töölusuunamine on toimunud aastaid ühesuguse malli järgi Vladivostokist Vilsandini ja üha enam on tekkinud selle järgi tegutsemisel tõrkeid. Tänavu jäi suunamata kaheksa üliõpilast venekeelsest õpperühmast TM (põhjus: väga nõrk eesti keele oskus). Aasta-aastalt on jäänud üha enam täitmata riikliku plaaniga ettenähtud kohad ning profileerivatel kateedritel tuleb leida üha enam plaaniväliseid kohti. Üha enam suureneb tudengite hoiak: kirjutatakse küll suunamisprotokolle alla, kuid ametisse ma sinna niikuinii ei lähe. Sõnaga: seni kehtiv suunamissüsteem on hakanud logisema kümnest kandist ning ei tohi oodata, et see päris kokku variseb.

Mida teha? Kõigepealt on vaja kardinaalselt muuta mõningaid põhimõtteid. Seni pakutud kõrgkooli ja organisatsioonide vahel sõlmitavate lepingute süsteem oluliselt probleemi ei lahenda, seda võib kindlalt väita majandusteaduskonna kohta, kus me valmistame ette asjatundjaid enamikele Eestimaa majandus- ja muudele organisatsioonidele.

Põhimõtteliselt muutub asi vaid siis, kui kaob plaanikomitee, kõrgkooli, profileeriva kateedri jm. institutsioonide koostus leida igale kõrgkooli lõpetajale tema formaalse kvalifikatsioonile vastav ametikoht. Tulevane spetsialist ja kõrgharidusega asjatundjat vajav organisatsioon peavad leidma vahetult teineteist. Eelnimetatud institutsioonide roll piirduks vaid kaasaaitamisega selle sideme leidmisel. Ainult selline süsteem kindlustaks enamikes tudengites hoiaku tõelisele haridusele ja haritusele. See nulliks paljude tudengites mentaliteedi, mis väljendus viimase suunamise käigus esitatud küsimuses: «Miks meid kooperatiividesse tööle ei suunata?»

Sellele süsteemile üleminek ei saa toimuda üleöö. On vaja teatud (võimalikult lühike) üleminekuetapp, mille käigus, näiteks, kehtestatakse töötü abiraha põhimõtte. Kuid kiirelt liikuma me selles suunas peame, seda nõuab IME.

J. TAMBERG
majandusteaduskonna dekaan

MEHAANIKA- TEADUSKONNA

lõpetajate suunamine lõppes kokkuvõttes tulemuslikult — kõik praegused IV kursuse üliõpilased said teada oma tulevased töökohad. Kuna väljapakutud töökohti oli rohkem kui üliõpilasi, siis tekkis nii väga soovitud valikuvõimalus. Samas aga esines probleeme rea üliõpilaste suunamisel. Valdav enamik ettevõtteid (ka liidulised) nõuab lõpetajalt nii eesti kui ka vene keele oskust. Sellele nõudele ei vasta aga paljud vene õppekeelega rühmade üliõpilased.

Tänavuse IV kursuse kontingenti iseloomustab suur abielulisus. Pisut alla poole on perekonnainimesed. See tingis suunamisel abikaasade elu- ja töökohtade arvestamist, elamispiinna saamise võimalust jne., mis tunduvalt raskendasid tulevase töökoha leidmist.

Kuna väljaspool vabariiki õppima tulnud meie ettevõtteid reeglina ei soovi, siis õnnestus sel aastal nad suunata plaanilistele kohtadele väljaspoole Eestit.

M. PIKNER
mehaanikateaduskonna
dekaan

TPI MUINSUSKAITSE AASTA

TPI Muinsuskaitse Klubi esimene tegevusaasta langetas kokku perioodiga, mida praegu nimelatakse eesti rahva ajaloo teiseks ärkamisajaks.

Vastavalt sellele on TPI MKK oma tegevusega püüdnud kaasa aidata meie instituudi pere lootuste ja vajaduste rahuldamisel vastavalt aja vaimule. Ja tõepoolest 1988 aasta oli meie rahva elus tõeliste tormiliste sündmuste kogum: üks laine järgnes teisele aasta algusest kuni lõpuni. Selle kinnituseks võrdleme missuguses hingelise depressiooni seisundis alustasime seda aastat ja missugused olid meie soovid ja tahtmised pärast enneolematult laialdaselt taastähistatud jõulupühi! Vaid iheskoos tegutsedes on jõutud tänasese seisuni ja heameel on tõdeda, et oma osa, võibolla küll väikene, langeb ka TPI MKK tegevusele.

MEIE ÜRITUSED, mida aasta jooksul toimus suhteliselt rohkesti, võib nüüd tagantjärele vaadatuna jagada kolme rühma:

* esiteks lahtised koosolekud TPI aulas, milledest võttis vabatahtlikult osa peaaegu alati saalitäis TPI rahvast ja kus vaatluse all olid mitmesugused, aga ka aktuaalsed küsimused. Tihti vaatasime nendel koosolekutel ühiselt mitmesuguseid filmilõike, mis käsitlesid fosforiidi kaevandamisega seotud probleeme, elu Eesti Vabariigis jne. Päril esimeste hulgas vabariigis võtsime vastu pöördumise Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile eesti keele küsimuses. Teatud distantsilt vaadatud olid need koosolekud tähtsad rahvusliku iseteadvuse ja ärkamise, kodanikujuulguse tõusu ja poliitilise aktiivsuse kasvatamisel

* teiseks üritused, mis on seotud Vabaõhumuuseumi ja Glehni lossi ümbruse territooriumi korrastamisega, emadepäeva tähistamisega, käik jõuluvõhude ajal Pühavaimu kirikusse, kus õpetaja J. Kiivit rääkis kiriku ajaloo ja praegusest olukorrast. Võibolla trügisime veidi roheliste kapsaada, aga möödunud aasta sisse mahub ka TPI MKK mitu metsaistutamispäeva Saku metskonnas. Kõik need tööd aitavad tunnetada oma ühist jõudu, seda, et ühenduses peitub väga suur jõud, kui selle taga on inimeste entusiastlik tegutsemistah. Neade ürituste hulka võib kahtlematult lugeda ka TPI MKK Rahvarinde tugirühma ülimalt suurt osavõttu selle aasta «kuumast» suvest, osavõttu Eesti Muinsuskaitse Seltsi massiüritustest jne.

* kolmandaks üritused, mis on seotud kõrghariduse ajaloo Eestis: septembris tähistasime terve ürituste sarjaga Tallinna Tehnikumi 70. aastapäeva, leidsime kontakti kunagiste tehnikumide vilistlastega, sellel puhul välja antud brošüür on muutunud juba praeguseks otsitud rariteediks. Novembris tähistasime piduliku koosviibimise TPI MKK esimest aastapäeva, mis toimus teemal «Kui vana on TPI?»

MIS SAAB EDASI? Kuigi väga täpne tegevusplaan puudub ja seda on väga raske koostada meie väga kiiresti muutuv igapäevases elus, on TPI MKK ülesandeks reageerida aktiivselt kõikidele nendele muutustele, valgustada mitmesuguseid tähtsündmusi eesti rahva ja tehnilise kõrghariduse arenguetappidel Eestis. Siinkohal aga peab ütlemä, et nagu selgus tehnikumi aastapäeva tähistamisel, on see otsustav periood rahvusliku tehnilise kõrghariduse arengus seni leidnud suhteliselt vähest tähelepanu ja vähest kirjanduslikku jäädvustamist. TPI MKK on võtnud plaani avaldada trükis kogumik materjalidega Tallinna Tehnikumi tegevusest. Kõikidel klubi liikmetel on võimalus siin aktiivselt kaasa lüüa, kuigi klubi juhatuse liikmed L. Oispuu, T. Metusala ja V. Mägi on siin teinud suure töö arhiivides, on lahtisi otsi meie tehnikumiajaloo sellel tahul veel küllaga. Tähtis on ka lõik TPIga seotud seadusevastasel represseeritute nimekirjade koostamisel ja nende saatuse selgitamisel. Leian, et meie kõigi ühine kohus nende ees, kes ialgi ei saa enam pöörduda meie hulka tagasi, on võimalikult täpne represseeritute nimekirjade koostamine ja jäädvustamine.

KAS MIDAGI ON JÄÄNUD KA TEGEMATA? On küll ja sellest nimekirjast on tähtsaim Glehni lossi palmimaja küsimus. Kuigi oli plaanis selle aasta-aastalt üha kiiremini hävinea objektide taastamine, ei ole tänaseni selge, kuidas ja mis funktsioonis seda taastada. Kavatsus kuulutada välja vastav avalik konkurss ei ole kaugemale jõudnud kavatsusest ja palmimaja hävineb. Võibolla saaks palmimajast siiski TPI MKK «kodu», mida saaksid kasutada ka teised TPI liikmed. Klubi juhatuse «hingel» on ka mõningad väljakuulutatud üritused, mis on jäänud pidamata mitmesugustel, meist mitte sõltuvatel põhjustel.

MIDA VEEL PEAKS TEGEMA? Klubi juhatuse sooviks, et klubi liikmed lööksid aktiivselt kaasa klubi ürituste planeerimisel ja möödunud aastal alusele pandud ürituste (emadepäev, mitmed hoogtööpäevad) muutmisel traditsiooniliseks.

UNO LIIV
TPI Muinsuskaitse Klubi
esimees

Aktusel «Tallinna Tehnikum — 70» kõlas avalauluna «Kau- nistagem eesti kodjad kolme koduvärviga...»

QUO VADIS, TPI?

Poolteist kuud tagasi võttis TPI rahvarindeühendus (RRÜ) vastu oma programmi, mille keskseks eesmärgiks on tegudega kaasa aidata sellele, et TPI muutuks autonoomseks ja demokraatlikult juhitavaks tehnikaukooliks, mille õpetöö sügavus ja korraldus on euroopalikud, mille lõpetajad suudaksid meid vaimsust ja loodust suretavadst käsusüsteemist ja riiklikust sisekolonialismist järeldavalt välja viia.

RRÜ ei olnud selliste sihtide seadmisel mingi Ameerika avastaja. Sedasama on resolutsioonelt välja öelnud energia- ja teaduskonnalahtine parteikoosolek m.a. oktoobris (vt. «Polütehnik» nr. 31/28.10.88), paljud meie aktiivsed inimesed veel palju varemgi. Rahvarindeühenduse nimel saan ainult lisada — on aeg pihta hakata!

AUTONOOMIA EELDAB OMAALGATUST

Autonoomia tähendab muidugi omavalitsust. Aga omavalitsusel pole mõtet ilma omalgatusega. Võibolla elada vanaviisi edasi? Üleliidulised õppeplaanid uuenevad (me ise aitame sellele kaasa) ja meil on õigus neid endale veidi meelepärasemaks teha. Ehk pole rohkem vajagi? Toon ühe näite.

Kui võrrelda Helsinki Tehnikaukooli ja TPI õppeplaanide, on automaatikainseneride jaoks üldpilt selline: jõudmaks diplomandi seisusse, peab HTÜ teekkari edukalt töötama 163—164 õppenädalat, tipikas 156—157. Vahe ei ole suur, kuigi seitsme 40-tunnilise nädalaga jõuab üsna palju juurde õppida. Kui võtta kokku n.ö. põhikursused (matemaatika, elektroonika jm.), saame tekkarile 67,5 ja tipikale 64,5 õppenädalat. Jälle umbes ühepalju. Jääb üle kaks ainegruppi — üldained (ühiskonnateadus, keeled, tsiviilkaitse, meil sõjaline õpetus) ja teiselt poolt eriala profiileerivate ja süvendavate ainete grupp. Nende kahe grupi võrdlemine paneb asjad paika:

● üldained — HTÜs 17,5 ja TPIs 72,5 õppenädalat ehk 4 korda rohkem

● erialaseid aineid — HTÜs 60—70 ja TPIs 19 õppenädalat ehk 3,5 korda vähem!

Kas oleme soomlastest mitu korda andekamad ja suudame sama ajaga mitu korda rohkem ära teha? Ei usu. Üks meile võimalik samm oleks pikendada õppeaega ühe semestri võrra. Võrdseks Leninigradi ja Kiievi PI, Moskva Energeetikainstituudi jt Nõukogu Liidu tippkoolide omaga. Selle sammu võinuks teha juba tükk aega tagasi, kui meil olnuks tugev tahtmine, missioonitunne, aktiivselt ja sisuliselt töötav juhtimine. Kõneldakse, et TPI on üleliidulise eliidi nimekirjas. Ouline on esimeste hulgas olla kõigile nähtavalt. Kas loodame sinna saada tüüpistituutidele mõeldud tüüpeeskirjade järgi talitades?

MIDA ME VAJAME, MIDA ME TAHAME

Kõrgkooli on kaua juhitud väljastpoolt, kõrgemalt ja kauemalt. Juhtimine kõrgkoolis eneses on olnud peamiselt «kõrgema» juhtimise vahendamine ja aruandluse eest hoolitsemine, perioodilise tegevuse perioodiline kontroll ja reageerimine aegajalt ilmuvatele välisühingutele või sisetõrgetele. Sellises olukorras on esimeseks abimeheks harjumuslik vilumus, rutiin. Kui masinavärk kord käima on saanud, läheb elu kui mitte ilusaks, siis vähemalt mugavaks. Suur vastutus on seal, kus tehakse printsipiaalseid ettekirjutusi, meie asi on toime tulla,

TPI RAHVARINDEÜHENDUSES

9. jaanuaril toimus TPI RRÜ volikogu koosolek. Põhiküsimusena arutati Rahvarinde osavõttu saadikukandidaatide esitamise kampaaniast ja NSV Liidu rahvasaadikute valimisest. Informatsiooniga esinesid Jüri Rass ja Jaan Karu. Üksmeelselt arvati, et Moskvasse lähetatavad saadikud peavad olema piisavalt kompetentsed ja läbilõõgivõimelised ning valmis kaitsma Eestimaa põhihuvisid, mis lähtuvad EKP XI pleenumi joonest ja ENSV Ülemnõukogu 16. novembri istungjärgu otsustest. On selge, et vabariigi suveräänsuse eest hakkavad Moskvaski seisma vaid Eestimaa patrioodid. See seab oma nõuded kandidaatide valikule, nende ülesseadmisele valimisringkonniti. Tuleb arvestada reaalselt poliitiliste jõudude vahelkorda Eestis, Interliikumise ja Töökollektiivide Ühendnõukogu tegevuse aktiivseerumist.

RRÜ volikogu arutas perspektiivseid TPI kandidaate, analüüsis nende võimalusi ühes või teises ringkonnas kandideerimise korral. Eestseisusele anti juhised ettepanekute tegemiseks 13. jaanuaril toimuvale TPI õppejõudude ja teenistujate konverentsil. Tõdeti, et mitmed kandidaatide esitamise ja valimisnimekirjadesse

instruktsioonidega. Elu on pealtnäha demokraatlik. Kui üldalt midagi tühja või nõmedat ette antakse, vangutavad alamad ja üleamad üheskoos pead. Kui tuleb midagi mõistlikku, rõõmustame jälle koos, sest meie teadmine-tahtmine seda juba ammu. Ka ratsionaliseerivad algatused, mis ei nõua tõsiselt pingutusi ja kehtiva muutmist, on alati teretunud. Elu läheb tasapisi edasi. Miskipärast on vähe rõõmu sellest, et töö väsitab. Miskipärast süveneb pikkamööda tunne, et on aeg midagi tõsist ette võtta.

Onneks ei ole ükski tehissüsteem igavene. Riigimasinas käib uutmine, haridust ja hariduse juhtimist hinnatakse ümber. Kõrgkoolidele nähakse ette senisest palju suuremat iseseisvust. Kuipalju suuremat, seda veel täpselt ei tea. Ligilähedasteks otsusteks annavad aluse üleliidulise Hariduskomitee kõrgkoolide tüüp-põhikirja üksteisele järgnevad projektid. Lõplikku redaktsiooni olla oodata paari kuu pärast. Vaevalt, et see asja valmis saanud kolmandast projektist kardinaalselt erineda saab. Igal juhul on asi niikaugele, et hariduse suur süsteem hakkab ümberkorraldustegevuses otsi koormale tõmbama. Seepärast on aeg vastata küsimusele, mida meie tahame ja mida me vajame? Tehkem seda üheskoos ja etteütlemist ära ootamata. Me oleme Eesti ainus tehnikaukool ja Eesti tehniline kõrgharidus on meie teha.

KÕIK ETTEPANEKUD ON TÄNUVÄÄRSED!

Mida suurem on asutuse või ettevõtte iseseisvus, seda läbimõeldum ja põhjalikum peab olema tema põhikirja. Omavalitsuseta asutus saab kõrgemal loal läbi ka tüüp-põhikirja,

ülitamise protseduuriga seotud küsimused on ebaselged.

Päevakorra teises punktis rääkis Lauri Einer instituudi nõukogu põhikirja koostamise probleemidest. Moskvas on saabunud kõrgkooli põhimääruse uus variant, mis elmisest («Вестник высшей школы» Nr. 11, 1988) siiski oluliselt erineb. TPI RRÜ volikogu pöördub instituudi töötajate poole ettepanekuga saada omapoolseid arvamusi selle kohta, kuidas piiritleda instituudi nõukogu ja õpetatud nõukogu funktsioone (või pole üldse va- ja kahte erinevat nõukogu?), milline peaks olema nõukogude arvuline suurus, kuidas neid valida jne. Arvamused võib panna «TP» toimetuse uksele olevasse kasti või tuua L. Eini kätte II-305.

20. jaanuaril otsustati kokku kutsuda RRÜ volikogu lahtine koosolek teemal «Teadus kõrgkoolis», s.h. TPIs. Volikogu loodab kõigi asjastuhvitute aktiivset osavõttu ning kasulikke mõtteid, mida võiks rakendada instituudi põhidokumentide koostamisel.

RRÜ volikogu kiitis heaks pöördumise Eesti Olümpiakomitee küsimuses ning soovitas selle avaldada «Spordilehes».

Arutati keeleseaduse vastuvõtmisega 18. jaanuaril seotud probleeme.

Viimase küsimusena tehti teatavaks Oktoobri rajooni Rahvarinde eestseisuse valimise kord. Kandidaate võivad eestseisusesse esitada kõik Oktoobri rajooni RR tugirühmad. Selleks koostatakse iga kandidaadi kohta registreerimiskiri, millel on kandideerija allkirjaga kinnitatud nõusolek võtta osa valimisvõitlusest, vähemalt kümne toetaja allkirjad ning kandidaadi ülesseadnud tugirühma telefon ja postiaadress. Täpsemat info saamiseks pöörduda E. Rebase (tel. 53 21 35), A. Ermi (tel. 47 37 83) või I. Rassi (tel. 53 29 68) poole. Kuna registreerimiskirjad tuleb ära saata jaanuarikuus jooksul, on asjastuhvitavil viimane aeg see küsimus kohe käsile võtta.

J. KARU
TPI RRÜ eestseisuse eesistuja

mis kehtib sadadele samasugustele. TPI praegune põhikirja on kinnitatud 18 aastat tagasi ja oleks huvitav teada, kui mitu ametiisikut TPIs seda viimase kümne aasta jooksul lahti on teinud.

Põhikirja tähtsust oma ülesannete ja õiguste seaduspärasdamisel ja kaitsel on mõistnud need kõrgkoolid, kes uue põhikirja väljatöötamise põhitöö on juba ära teinud. Pedagoogilise instituudi põhikirja projekti leiame TPEDI lehe kahest numbrist (nr. 31/28.10.88 ja nr. 32/4.11.88), TRÜ põhikirja viimistletud projekt on arutamiseks avaldatud ülikooli ajalehes (nr. 34/9.12.88).

Meil TPI-s liikus asi paigast tänu rahvarinde liikmete aktiivsusele. Töötab viieliikmeline RRÜ toimikond (prof. Valdek Kulbach, dots. Lembit Roosimõlder, v-teadur Ants Erm, insener Urmas Raude ja nende ridade kirjutaja). Toimikond võtab tänuaga vastu kõik ettepanekud ja märkused nii uue põhikirja, kui üleüldise TPI tegevuse, struktuuri ja juhtimise kohta. Ootame laialdast kaasabi nii TPI toimumise üldkäsituse e. kontseptsiooni, kui ka detailide määratlemiseks ja paikapaneuks. Neil päevil võttis töö rektoraadipoolse üldjuhtimise enda peale prorektor Valdek Mikkal. Uue põhikirja ettevalmistamine kuulub ka aasta lõpul valitud suure nõukogu tööülesannetesse. Nii et loodetavasti teeb TPI oma hilise stardi õigeaegselt tasa.

MÕNI SÕNA ARUTELU VIRGUTAMISEKS

Mõistagi peame enne detailidesse süvenemist kokku lepma üldkäsitluses. Ilma selge kontseptsioonita ei tule korraldada põhikirja. Põhikirja peab olema realistlik, järgmise 5

JUUBELIJUTT KRITEERIUMIDEGA

V. M.: Oled vähestest Eesti tehnikateadlastest, kelle välja-töötatud arvutusvalemid on kirjas mitte ainult teadusartikkelis, vaid ka igas keemiatoetuse protsesside ja aparatuuride õpikus. Oled seega paika pannud aine põhialused ja muutnud veeauruga destillatsiooniprotsessi klassikaks, teatud lõigus ülemaailmselt tuntud teadlaseks. Kas selline «koorem» rõhub või innustab?

Kas Eestimaal ei kehti sel juhul siiski teadupärane prohveti seisus, kes pole... jne.

E. S. Aga see ongi ju hea. Innustab ja kergendab see, et koormat pole.

V. M.: Kogu protsesside ja aparatuuride kursust on suurel määral üles ehitatud sarnasusteooria kasutamisele. Sinu poolt arvutusvalemisse toodud sarnasuskriteerium kannab tagasihoidlikku nime «koosseisu kriteerium», võinuks aga olla ka kriteerium Si.

E. S.: Tähtsam on siiski, et jäädvastuks tulemus, mitte niivõrd isik seal sees ja ees.

V. M.: Oled palju tegelenud sarnasuskriteeriumidega. Kindlasti on neist arenenud või arendatud ka elu- või isegi töö-kriteeriume?

E. S.: Sarnasuskriteeriumide abil kehtestub sarnastele nähtustele (protsessidele) sarnane arvutusüsteem. Alati jääb aga probleemiks, kas nähtused ikka on igati sarnased. Ka elu sisaldab mitmeid sarnaseid (?) olukordi mõõdanikust, seda tuleb arvestada ja rumal on see, kes kaks korda järjest komistab samal kivil.

Laiemas plaanis võttes on aga paigalt nihutatud nii teadusteooriaid kui ka elu-«tõdesid», kivineda siin ei või.

V. M.: Loengul kasutad vahel terminit «ligilähedane sarnasus».

E. S.: Jah, kui nähtust mõju-tavaid parameetreid on palju, tuleb leppida objektidevahelise ligilähedase sarnasusega. Tähtis on määrata põhilised mõju-tegurid, millele järgi «ennustada». Eks elu kulgegi sellepärast huvitavalt, et ootamatuid lisategureid on palju ja

või 10 aasta võimalusi arvestat. Meie vajadusi ja tegelikke võimalusi piiravad formaalsused võivad tuleneda kõrgkoolile kehtivatest seadustest ja tüüp-põhikirjast. Tüüp-põhikirja trükkis avaldatud projekt («Вестник высшей школы» nr. 10/88) annab kohati üsna vabad käed, kuid on ka ettekirjutusi, mis tuleb eraldi käsile võtta. Koostöö Eesti NSV Hariduskomitee ja TRÜ-ga on vajalik.

Tõsiselt tuleks tutvuda kõrgkoolide juhtimisega teistes maades. Aitäh kolleegidele, kes on juba toimikonnale andnud materjale Soome, Ungari ja Saksa LV kõrgkoolikorralduse kohta ning sidunud teiste kogemusi TPIga!

Et põhikirjaga seotud küsimuste ligikaudnegi loendamine teeks käesoleva kirjutise liiga pikaks, siis lõpetuseks mõni sõna instituudi üldjuhtimisest. TPI eripäraks on pikemat aega olnud, et instituudi nõukogu (õpetatud nõukogu) kõrval toimib ka teine kõrgtasemeline kollektiivne juhtimisorgan, rektoraadi nõupidamine, mis peab koosolekuid sama sagedusega kui nõukogu (nõukogus on poolsada, rektoraadi nõupidamise püsinekirjas üle 30 inimese, osa neist ühed ja samad). Mõlema organi tööd juhib rektor. Detsembri lõpul moodustati uute seaduste sunnil veel üks kollektiivne juhtimise organ, mida praegu nime-tame ajutiseks ehk «suureks» nõukoguks (üle 100 liikme). Praegu kehtiv põhikirja näeb ette ainult TPI nõukogu. Mis saab edasi?

Tüüp-põhikirja projekt näeb ette nõukogu, mis jagab sõjalise ja teaduslik-tehnilise arengu ressursid, valib ametiseks rektori (viieks aastaks), kuu-

mitmed olukorrad ettenähtamatud.

V. M.: Kas ka meie olukord Eestimaal?

E. S.: Meie rahva kogemused on siin siiski hindamatuks tarkuseaidaks, uutelt juhtidelgi näikse olevat iidset ja kavala talupojatarkust.

V. M.: Sarnasusteooria abil Sa nõu andma või ennustama ei hakka?

E. S.: Nagu öeldud on tähtsaim, et põhilised mõjutegurid on arvestatud, siis kulgeb protsess soovitud ja mõjutavas suunas. Aga lihtsa ennustamisega tegelevad teised «teadused».

V. M.: Kuidas panna Su töökspidamise järgi paika TPI ja tema tulevikku? Kindlasti teeb Sulle muret üliõpilaste kergemeelne suhtumine õppetöösse, töödistsipliini langus allasutustes ja kateedrites, raha tagaajamine kergete lepingutega, õppetöö mittevõtmise auväärse ja kohustava põhitööna.

E. S.: Paistab, et õpilased tunnevad mindki, sest tabasid selle loeteluga naelapea pihta. Olen Sulle ikka öelnud, et igaüks töötab oma südame-tunnistuse järgi. Allasutused vahel ka ülemuse ja tema nõudmistest iärgi. On siiski tore, et rahva ja TPI õige vaimu edasikandjaks on ka küllalt palju südame-tunnistusega tööd tegevaid inimesi. Nemad viivad edasi, sest neil on omad kõigutamatud töö-kriteeriumid.

V. M.: Jah, on mehi, kes ka professor-konsultandina on igal hommikul kell 8.30 kohal ja lahkuvad tööpäeva lõpul.

E. S.: Mis teha. «vana kooli mees», kes põhimõtteliselt erasju töö ajal ei aja.

V. M.: Mida Sulle soovida peale traditsiooniliste, kuid siiski sündamast tulevate juubelinõnnitluste?

E. S.: Soovin seda, mida me kõik! (nagu ütles ka prof. G. Ernesaks oma uueaasta soovina).

50-aastase TPI staaziga ENSV teenelise teadlase prof. ENNO SIIRDEGA tema 70. juubelisünnipäeval vestles (mõttes) endine aspirant VALDEK MIKKAL.

lab üks kord aastas ära rektori tegevuse aruande ja hindab seda. Samuti on ette nähtud õpetatud nõukogu, mille põhifunktsioonid ja formeermise kord on ette antud. Tekib küsimus, kas rektori tasemel ei saaks kahe (praegu isegi kolme) kollektiivse nõupidamise asemel läbi ühega?

Võrdluseks: Helsingi Tehnikaukoolis on rektori eesistumisel töötavaks kollektiivseks juhtimisorganiks juhatuse (meie mõistes nõukogu), kuhu kuuluvad rektor, kaks prorektorit, 2/3 osakonnajuhatajatest (neli inimest, meie oludes dekaanid), neli nooremate õppejõudude, inseneride ja teenistujate esindajat ja kolm-neli üliõpilast. Kokku 15—16 inimest. Rektor valitakse Helsingis kolmeks aastaks (Tampere TUs kaheks aastaks). Rektori valib HTÜs valimisnõukogu, kuhu kuuluvad juhatus, kõikide teaduskondade nõukogud, nõukogudesse mittekuuluvad professorid ja abiprofessorid ning üleülikooliliste allasutuste juhatajad — kõik kokku umbes 180 inimest. Tahaks alla kriipsutada, et erialateaduskondade ja juhatuste ülesannete jaotus on Soomes teistsugune kui meil. Sellest ka meie kontseptsiooni jaoks üks esmajärjekorra küsimus. Teaduskonnad ja üleinstituudiline juhtkond — kas pidada praegust ülesannete ja võimu jaotust optimaalseks või tuleks midagi muuta?

LAURI EINER

RRÜ toimikonna esimees
● Toimikond palub ettepanekuid ja arvamused TPI tegevuse kontseptsiooni ja uue põhikirja kohta saata automaatika kateedrisse (II-312) L. Einierele või ehituskonstruktioonide kateedrisse (III-229) V. Kulbachile.